

Ko e Tohi Kakai 'o e 2013, ko hono lau 'o e kakai mo e fale nofo'anga kotoa pe 'i Nu'u Sila.'

Ko e Tohi Kakai 'o e 2013, 'e lau 'a e tokolahi 'o e kakai mo e lahi 'o e ngaahi fale nofo'anga 'i Nu'u Sila ni' 'i he 'aho Tūsite ko hono 5 'o Mā'asi', pea 'e ma'u mei ai 'a e fakafuofua fakapule'anga ki he tokolahi 'o e kakai mei he Pasifiki 'oku nau nofo 'i Nu'u Sila'.

Ko e tokotaha kotoa pe, kau ai 'a e kau 'a'ahi mai mo e longai fanau, kuo pau ke nau kau ki he Tohi Kakai', 'aki 'enau fakafonu 'a e ngaahi pepa tohi kakai.

Ko e ngaahi fakamatala kotoa pe 'e tanaki, 'e tauhi ia ke mātu'aki fakapulipuli kotoa' pea 'oku toe malu'i foki ia 'e he lao'. Ko e ngaahi fakamatala ko 'eni, 'e 'ikai vahevahe ia mo ha toe potungāue 'o e fakapule'anga, kau atu ki ai 'a e Potungāue Polisi 'a Nu'u Sila', Va'a Fefolau'aki 'a Nu'u Sila' pe ko e Kautaha 'oku nau tokanga'i 'o e Ngaahi Fale Nofo'anga.

Ko e Potungāue Setisitika 'a Nu'u sila, 'oku nau fakahoko ha ngaue 'osikiavelenga ma'ae kainga mei he Pasifiki fekau'aki mo e tohi kakai pea pehe ki he makatu'unga 'oku mahu'inga ai 'a e tohi kakai, pea mo fokotu'u ha fetu'utaki telefoni kiate kinautolu ke nau lava 'o talanoa hangatonu ki ha taha 'i he lea fakaha'amoā pe fakatonga.

'Oku 'i ai foki ha ngaahi fakamatala tohi fekau'aki mo e tohi kakai 'i he lea fakatonga, fakaha'amoā, fakaniue, fakatokelau, fakakuki, fakamauli pea mo e fakafisi.

Ko e ngaahi fakamatala mei' he tohi kakai' 'e ngāue'aki ia ke tokoni ki he faitu'utu'uni felāve'i mo e tokoni fakapa'anga ki he ngaahi me'a lahi hangē ko e ngaahi 'apiako', ngaahi ako'anga ma'a' e longai fānau akoteu', pea mo e mo'ui lelei'. 'E toe ngāue'aki foki 'a e fakamatala ni 'e he ngaahi kainga 'o e fetu'u taki taha,' ke poupou ki ha'anau tohi kole tokoni ki he ngaahi naunau hangē ko ha ngaahi faingamālie ako ngaue pe fakaako, ngaahi senitā fakafeitu'u pea mo ha ngaahi mala'e va'inga. 'Oku toe mahu'inga foki 'eni ki he ngaahi tokonaki ngaue ke fakalalakaka 'a' e kainga mei he Pasifiki'.

'I he 'aho Tuesite 'o Ma'asi 2013, 'oku mahu'inga ke kau 'a e tokotaha kotoa pe ki hono fakakakato 'o e ngaahi pepa tohi kakai mei he fanau ki he matu'a, pe na'e fā'ele'i kinautolu 'i Nu'u Sila ni pe 'i ha fonua muli, pe 'oku nau nofo 'i heni pe ko 'enau 'a'ahi mai pē. Kapau 'oku 'i ai ha famili, 'oku 'amanaki ke 'a'ahi mai ha taha mei he ngaahi fonua 'o e Pasifi,' 'oku totonu ke mou tokoni kiate kinautolu ki hono fakakakato 'o e ngaahi pepa tohi kakai.

Ko e ngaahi pepa tohi kakai 'e tufa atu ia ki homou takitaha 'api 'e he Kau Ngaue Tanaki Tohi Kakai Fakapule'anga. 'Oku ua 'a e founga ki hono fakakakato 'o e ngaahi pepa tohi kakai, taha ko hono fakahoko pe ia 'i he 'Initaneti pe ko hono fakakakato pe ia 'i he pepa 'aki ha peni.

Ko e kakai mei he Pasifiki, 'oku 'i ai 'enau tefito'i fatongia tefito 'i he fa'unga 'o e nofo 'i Nu'u Sila ni pea ko honau le'o 'oku mahu'inga. 'I he ta'u 2006 ('i he taimi 'o e tohi kakai fakamuimui taha) na' e fe'unga mo e toko 265,974 'a e kakai mei he Pasifiki' 'i Nu'u Sila ni, 'a ia ko e fakafuofua ki he 7% 'o e tokolahi 'o e kakai 'o Nu'u Sila ni. Ko e fika foki ko 'eni, 'oku ne talamai na'e tupu tokolahi 'a e kakai mei he Pasifika, 'aki 'a e pēseti 'e 15 mei' he ta'u 2001, pea 'oku 'i ai 'a e 'amanaki 'e toe 'alu hake ki 'olunga

‘a e fika ko ‘eni. ‘Oku mahu‘inga foki ke ‘ilo‘i ‘a e toko lahi’, kae lava ke taau pea mo hohoa malie hono tofutufa ‘o e ngaahi naunau ngaue.’

Na‘e lea foki ‘a e Pule Lahi ‘o e Potungaue Tohi Kakai, ko Carol Slappendel, ‘o pehe’: "Ko e tohi kakai ‘oku mahu‘inga, he ko e ‘uhi ko e ngaahi fakamatala ‘e ma‘u mei ai, ‘e tokoni ki hono fakapapau‘i ‘a e founa ke tufotufa ai ‘a e ngaahi tokoni fakapa‘anga, ‘oku fe‘unga mo e lau piliona ‘a e pule‘anga ki he ngaahi feitu‘u takitaha."

“ Ko e ngaahi fakamatala foki ko ‘eni, ‘e toe ngaue‘aki ia ke tokoni ki he ngaahi faitu‘utu‘u ni fekau‘aki mo e ngaahi fakahoko ngaue ‘oku fiema‘u vivili ki ai pea mo e ngaahi feitu‘u ke fokotu‘u ai, hange koe ngaahi falemahaki’, ngaahi ‘apiako’, ngaahi hala pule‘anga’, ngaahi fefononga‘aki’, pea mo e ngaahi senita ki he fakamalohi sino mo fakamoui lelei’.”

“ ‘Oku toe hā foki ‘i he ngaahi fakamatala mei he tohi kakai ‘a e ngaahi liliu kuo hoko ‘i homou feitu‘u’ takitaha ‘i he ngaahi ta‘u kuo maliu atu’, kau atu ki ai ‘a e ngaahi me‘a lahi hangē ko e tokolahi ‘o e kakai ‘oku nau nofo ‘i he feitu‘u ko ia, ko e ngaahi ngaue ‘oku nau fakahoko fatongia ai mo e ngaahi alā me‘a pehee’.”

Mei he ‘aho Tokonaki ko hono 16 ‘o Fēpueli 2013 ki he ‘aho Tūsita ko hono 5 ‘o Mā‘asi 2013, ‘e tufa atu ai ‘e he Kau Ngaue Tānaki Tohi Kakai ki he ‘api nofo‘anga kotoa pe ‘a e ngaahi pepa tohi kakai fakataha mo ha sila ‘oku ‘i loto ‘a ho‘o fika ke ke ngaue‘aki ‘i he ‘Initaneti ki hono fakakakato ho‘o ngaahi pepa tohi kakai. Ko hono tanaki ‘o e ngaahi pepa tohi kakai, ‘e kamata ia ‘i he ‘aho Pulelulu ko hono 6 ‘o Mā‘asi 2013.

Ko e ngaahi fakamatala ‘o e tohi kakai ‘i he ngaahi lea kehe’

Ko e ngaahi fakamatala fekau‘aki mo e tohi kakai’, ‘oku ha foki ia ‘i he ngaahi lea kehekehe pea teke lava ‘o me‘a ki ai, ‘aki ha‘o fehokotaki ‘i he tu‘asila ‘initaneti ko ‘eni’:

<http://www.census.govt.nz>

‘E fokotu‘u foki ha fetu‘utaki telefoni ta‘etotongi ki ha‘o fiema‘u tokoni- fika ko e 0800 CENSUS (0800 236 787). Ko e fatongia ko ‘eni ‘e kamata ia ‘i he ‘aho Monite ko hono 11 ‘o Fepueli 2013 pea te ke lava ‘o talanoa ki ha taha ‘i he ngaahi lea ni:

- Fakatonga
- Fakamauli
- Fakaha‘amoia

Ki ha‘o toe fiema‘u ha fakamatala makehe fekau‘aki mo e Tohi Kakai 2013, te lava ke ma‘u kotoa ia ‘i ha‘o fehokotaki mo e tu‘asila ‘initaneti ko ‘eni www.census.govt.nz